

ці стандарти), що приводить до відсутності системної і масової підготовки освітян до такого виховання;

- відсутністю системної фахової просвіти освітян щодо роботи в умовах війни сьогодні і в майбутньому, зміни в освітні програми в ЗВО для педагогів не здійснені;
- реалізацією деяких важливих ініціатив на рівні проєктів, а не масового впровадження (вихователя безпеки, Декларації безпеки шкіл, психологічна просвіта вчителів тощо), в той час як це потрібно сьогодні в кожному закладі освіти.

Література

1. Трубавіна І.М. Система соціальної профілактики торгівлі людьми в закладах середньої освіти. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2018. №6 (320) червень. С. 289 - 295 URL: <http://hdl.handle.net/123456789/4946>
2. Трубавіна І.М. Теоретичні основи і сутність школи, дружньої до дитини, як засіб протидії жорстокості і булінгу в закладах середньої освіти. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2019. № 1 (324), Ч. I. С. 117-132. URL: <http://visnyk.luguniv.edu.ua/index.php/vped/article/view/28>
3. Трубавіна І.М, Каліна К.Є. Консультування вчителями сімей з дітьми в Україні в умовах війни. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*. 2022, Вип. 58. С. 72-82. URL: <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/sciencemeans/article/view/3996/3987>
4. Трубавіна І.М., Рибалко Л.С., Каплун С.О. «Декларація безпеки шкіл»: шляхи впровадження в систему освіти України. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*. 2019. Вип. 52. С 69-86. URL: <http://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/3204>
5. Trubavina I., Tsybulko L., Mohylioiva N., Ivanchuk V. Theoretical foundations of the regional training program "Education in conflict" for teachers' professional development. *Ukrainian Journal of Educational Studies and Information Technology*. 2021. Vol. 9 No. 4. URL: <https://uesit.org.ua/index.php/itse/issue/view/24>

УДК 177.7

Т. Чоп, виклад.; Ю. Юрик

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ПРАВО НА ГІДНІСТЬ В КОНТЕКСТІ ВІЙСЬКОВОГО КОНФЛІКТУ

T.Chop, Y.Yuryk

THE RIGHT TO DIGNITY IN THE CONTEXT OF MILITARY CONFLICT

Гідність є однією з фундаментальних цінностей людини - «це та якість особистості, яка формується в ранньому віці й лише корегується в зрілому під впливом соціального середовища, політичних подій, засобів масової інформації» [1]. В контексті формування гідності людина усвідомлює своє місце, значення, репутацію, важливість для суспільства і для себе самої. Гідність є цінністю, значення якої можна прирівняти до цінності самого людського життя. Навіть більше, часто питання збереження гідності є важливішим за збереження життя, оскільки зруйнована особистість може відчувати нестерпність життя, його безглуздість та ілюзорність. Знищена гідність – це знищена людина, її внутрішній потенціал, її світогляд, її смисли та цінності. Саме тому злочини проти гідності застосовувались у всі часи у всіх війнах – щоб зруйнувати людину, максимально принизити її, забрати в неї її людськість, не дати повернутись до звичайного життя. Зламани люди не чинять опору, не можуть самостійно відновитись, стають повчальним прикладом усім іншим.

*III Міжнародна наукова конференція «ВОЄННІ КОНФЛІКТИ ТА ТЕХНОГЕННІ
КАТАСТРОФИ: історичні та психологічні наслідки»*

Гідність для українців має особливий аксіологічний вимір. У відносинах Україна-росія наша гідність як незалежного, самодостатнього народу постійно проходить випробовування. Нас принижують одвічним статусом колоніальної країни, таврують діагнозом примітивного, вторинного ресурсу із штучно створеною культурою та недолугою історією. Повномасштабна війна рашистів проти України – це препарований гнійник, в якому зневага, приниження та знецінення гноєм виливається на нашу країну. Кожного дня ми чуємо страшні свідчення того, як порушується право на гідність, особисту свободу, як руйнуються долі, життя, світогляди, які ніколи більше не будуть такими, якими були раніше.

Зневажливе відношення до гідності в тій чи іншій мірі проявлялось і проявляється в людській історії, особливо гостро проблема права на гідність актуалізується із жахливим досвідом II Світової війни, зумовлюючи дискурс про ненасильство, про заборону проведення експериментів, знущань над людиною. Загальна декларація Прав людини у статті 5 зазначає: «Ніхто не повинен зазнавати тортур, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує його гідність, поводження та покарання» [2]. Стаття 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (1950р.): «нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню». Ці положення містяться у Міжнародному пакті про громадянські та політичні права (1973р), у Конвенції ООН проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання (1984р.), у Європейській конвенції про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (1987р.). Хартія основних прав Європейського Союзу закріпила низку положень про права на цілісність як фундаментальної складової прав людини. Про право на гідність зазначає Конституція України (ст.28, 29), Цивільний кодекс України у ч.3 ст.281 [2].

Злочини проти гідності стосуються фізичної, психологічної та емоційної шкоди. До них відносяться:

- Фізичне насильство: жорстоке поводження, побої, зґвалтування, погрози вбивством та інші форми фізичного насильства.
- Психологічне насильство: психологічний тиск, постійні образи, висміювання, приниження, інші форми емоційного насильства.
- Дискримінація: обмеження доступу до різних ресурсів (праця, освіта, медична допомога, через расові, релігійні, гендерні, етнічні чи інші ознаки).
- Експлуатація: наймана праця в рабських умовах, сексуальну експлуатацію та інші форми експлуатації.
- Порушення прав людини: утискання свободи слова, віри, зборів та інші порушення основних прав людини [2].

Війна підіймає проблему поваги до людської гідності як одну з найбільш нівельованих цінностей. Її мета – дегуманізація супротивника, ворог не є людиною, отже вбивати, знущатись можна без жодних застережень. Більше того, сучасні війни не обмежуються полем бою, і як ніколи спрямовані на цивільне населення, тому кількість страждань, завданих невійськовим незрівнянно більша.

Станом на квітень 2023 року Офіс головного прокурора зафіксував 80.840 тисяч воєнних злочинів, з них більше 78 тисяч є порушеннями законів та звичаїв війни [3]. Найбільш масовими є злочини катування та гвалтування. Звільнення окупованих територій – це жахливі факти замучених та вбитих в особливо жорстокий спосіб жителів. Це сотні історії Бучі, Бородянки, Гостомеля, Ірпіня, Ізюма. Вік людей, проти яких вчиняли тортури, сексуальне насильство становить від 4 до 82 років [4]. Станом на 28 березня 2023 року близько 3,4 тис. українських військовослужбовців перебувають у полоні, лише третина з них заледве утримується згідно з вимогами міжнародного права

щодо військовополонених, більшість піддається постійним катуванням, неможливим для життя умовам[5].

Важко достеменно вказати статистику злочинів проти гідності, вчинених рашистами проти українців. Жодні цифри не передадуть жах, нестерпний біль, страждання, які пережили та переживають наші люди. Це колективна травма, глибина якої не вимірювана. Право на гідність – це право високо розвинутого суспільства, і в умовах, які постійно нівелюють це право, українці показують надзвичайно потужне єднання, боротьбу за це право. Це боротьба за гідність народу і ми виграємо її!

Література

1. Кучера Т. Біоетика: огляд найактуальніших проблем. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32607765.pdf>
2. Костенко М. Людська гідність у сучасних українських суспільно-політичних реаліях. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/19035/1/15.pdf>
3. Островська Б. Право на життя й цілісність особи: біоетичні аспекти еволюції прав людини. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/2909/1/26.pdf>
4. Сайт Офісу головного прокурора URL: <https://www.gp.gov.ua/>
5. Злочини катування під час збройного конфлікту Росії проти України: міжнародний гуманітарний аспект. URL: <https://www.helsinki.org.ua/articles/zlochyny-katuvannia-pid-chas-zbroynoho-konfliktu-rosii-proty-ukrainy-mizhnarodnyu-humanitarnyu-aspekt/>
6. Не більше третини українських військовополонених утримують із дотриманням женецьких конвенцій. URL: <https://www.helsinki.org.ua/articles/ne-bilshe-tretyny-ukrainskykh-viyskovopolonenykh-utrymuiut-iz-dotrymanniam-zhenevskykh-konventsii/>

УДК 316.443

Т.Чоп, викл.; Д. Мізерецька

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ДОСВІД ПОДОЛАННЯ ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ ВІЙСЬКОВИМИ ЖУРНАЛІСТКАМИ

T.Chop; D. Mizeretska

THE EXPERIENCE OF OVERCOMING GENDER STEREOTYPES BY MILITARY JOURNALISTS

Для сучасного світу гендер є важливим поняттям у багатьох наукових дисциплінах, таких як: соціологія, психологія, антропологія, політична наука, історія та інші. Поняття «гендер» (від англ. «gender» – рід) у словнику гендерних термінів - це змодельована суспільством та підтримувана соціальними інститутами система цінностей, норм і характеристик чоловічої й жіночої поведінки, стилю життя та способу мислення, ролей та стосунків жінок і чоловіків, набутих ними як особистостями в процесі соціалізації, що насамперед визначається соціальним, політичним, економічним і культурним контекстами буття й фіксує уявлення про жінку та чоловіка залежно від їх статі (Мельник, 2004, с. 11) [1]. Найбільш актуальною концепцією гендеру є його розуміння як політики рівних прав і можливостей чоловіків та жінок. Використання гендерних підходів дозволяє досліджувати соціальні та культурні явища з урахуванням статі та її впливу на життя, аналізує місце і роль людей у суспільстві [2].

Поняття «гендерна роль» та «гендерний стереотип» пов'язані з нормативними уявленнями про те, як мають поводитись чоловіки та жінки у соціумі. Оцінка гендерних ролей з позиції їхньої нормативності негативно впливає на людину, оскільки є обмежуючою позицією, в якій немає місця всебічному розвитку, психологічному